

Het 9^e SEOB-bulletin gaat in op de voortgang van het IMF-programma en de voornaamste ontwikkelingen die betrekking hebben op dit programma. De SEOB is een onafhankelijke instantie en heeft als hoofddoel het monitoren en adviseren van de regering over het implementeren van het IMF-programma en het economisch herstelplan. Dit wordt gedaan door te kijken naar duidelijke prestatie-indicatoren. Op onze website – www.seob.sr – worden er regelmatig statistieken en maatregelen, die betrekking hebben op het IMF-programma, overzichtelijk gepresenteerd.

BELANGRIJKSTE ONTWIKKELINGEN

- De wisselkoersen voor vreemde valuta daalden verder in februari 2024.
- De jaar-op-jaar inflatie (hierna: inflatie) nam verder af en kwam in januari 2024 uit op 29%.
- Deze afname van de inflatie kan toegeschreven worden aan de wisselkoersdaling en het effect van de monetaire maatregelen. Hoewel de inflatie afneemt, is deze nog steeds hoog volgens internationale standaarden.
- De gemiddelde inflatie – prijsstijgingen in de laatste 12 maanden, ten opzichte van de 12 maanden daarvoor – blijft hoog en kwam neer op 49% in januari 2024.
- De overheid noteerde overwegend tekorten in de tweede helft van 2023. De uitgaven aan subsidies en bijdragen stegen fors in deze periode vanwege het sociaal programma.
- Hoewel de doelstelling voor de totale basisgeldhoeveelheid (M0) werd behaald, werd de doelstelling voor de SRD-component overschreden in december 2023. Dit was het gevolg van een stijging in de overheidsuitgaven.
- Gemiddelde rentes bij banken stegen verder in de laatste maanden van 2023.
- De bruto internationale reserve (inclusief de reserves van banken) kwamen in januari 2024 uit op USD 1,33 miljard. Dit zorgde ervoor dat de importdekking neerkwam op 7,4 maanden.
- De schuldquote, staatsschuld in procenten van het BBP, daalde in december 2023 naar 138,6%. Dit, voornamelijk vanwege de daling in de wisselkoersen.

Tabel 1. Status maatregelen IMF-programma

Beleidsgebied	Afgerond	In uitvoering	Overig
A: Monetair en wisselkoersbeleid	64,3%	33,3%	2,4%
B: Fiscaal beleid	62,9%	9,7%	27,4%
C: Schuld	57,1%	35,7%	7,1%
D: Financiële sector	65,2%	26,1%	8,7%
E: Bestuur	62,1%	31,0%	6,9%
F: Overig	75,0%	25,0%	0,0%
Totaal	63,2%	23,6%	13,2%

Opmerking: "Overig" houdt in dat de maatregel is uitgesteld of nog niet is aangevangen, of dat de status van de maatregel onbekend is. De maatregelen die onmiddellijke aandacht vereisen worden bij elke IMF-review herzien en vormen ook onderdeel van beleidsgebieden A tot en met F. Bron: Calculaties SEOB met data IMF-monitoringsmatrix.

Per eind februari 2024 was volgens onze calculatie 63,2% van de maatregelen binnen het IMF-programma afgerond (Tabel 1). Een belangrijke maatregel die de vorige maand was afgerond, is het publiceren van de rapportages over het Sociaal Programma op de externe website van het Ministerie van Sociale Zaken en Volkshuisvesting, waarbij ingezoomd kan worden op het aantal huishoudens of individuen onderverdeeld naar district.

ONTWIKKELINGEN IN DE STAATSSCHULD

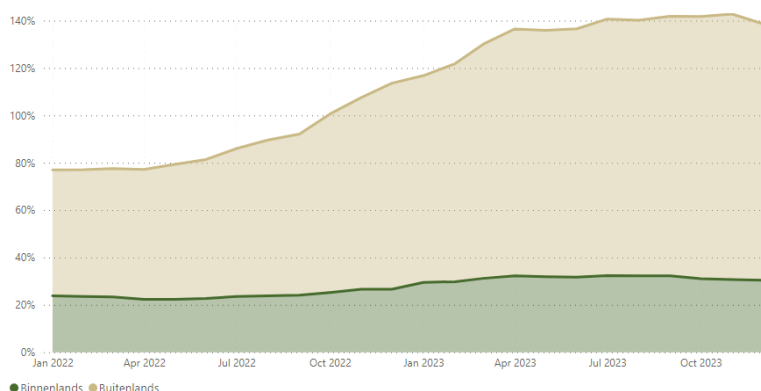
De schuldquote (staatsschuld in % van het BBP) daalde volgens de cijfers van het bureau van voor de staatsschuld (SDMO) in december 2023 naar 138,6% volgens de wettelijke definitie. De buitenlandse schuld uitgedrukt in lokale valuta daalde naar SRD 96,9 miljard vanwege een daling in de wisselkoersen. De binnenlandse schuld verder daalde naar SRD 27,2 miljard.

In 2023 wordt geconstateerd dat de schuldquote is toegenomen ten opzichte van het vorige jaar. De schuld steeg omdat Suriname meer van haar leningenruimte gebruikt maakt dan zij aflost. Gedurende het schuldherstructureringsproces is er niet afgelost terwijl er dus wel gebruikt gemaakt wordt van de leningenruimte binnen het IMF-programma voor onder andere budgettaire steun. In USD termen is de schuld wel afgenomen, vanwege het wisselkoerseffect. Ook vanwege de schuldverlichting (haircut) die we op de Oppenheimer leningen hebben gehad van ongeveer 29 procent.

Volgens het Staatsschuldenplan 2023 is de prioriteit het aflossen van buitenlandse schulden. De Oppenheimer leningen zijn geherstructureerd naar een lagere rente van 7,95%. Hoewel deze rente in de perceptie van het publiek als hoog kan worden gekwalificeerd, ligt deze lager dan (1) de voormalige rente (bijkans 12%) en (2) rentes die 'peer economies' krijgen bij vergelijkbare leningen. Er is ook een clause voor een Value Recovery Instrument (VRI) uit toekomstige olieopbrengsten ingebouwd. Deze VRI is uniek in de wereld en wordt momenteel gezien als een voorbeeld op welke wijze landen met een groeipotentie de leningenportefeuille kunnen herstructureren. De VRI vertegenwoordigt maximaal een waarde van USD 688 miljoen. Indien Suriname over additionele middelen beschikt kan de VRI vroegtijdig worden afgewikkeld. De herstructureringen met China zijn in vergevorderd stadium. Hiervoor is er reeds een principeakkoord bereikt. Volgens het SDMO is ongeveer 60% van de buitenlandse staatsschuld herschikt. De verwachting is dat de herstructurering dit jaar wordt afgerond

Met betrekking tot de binnenlandse staatsschuld, heeft Suriname zoals overeengekomen met het IMF, tot en met maart 2024 de ruimte om alle achterstanden in te lopen. Er zijn technische achterstanden bij infrastructurele projecten. Betalingen worden middels recu's afgehandeld door het Ministerie van Financiën. Het doel is de totale staatsschuld langzamerhand terug te brengen naar 60% van het BBP in het jaar 2035. Hierbij speelt de primaire rekening van de overheid een belangrijke rol.

Staatsschuld (in % van BBP)

Advies

Het zorgpunt van de SEOB is dat bij verstrijken van het IMF-programma, de overheid nog steeds budgettaire ondersteuning nodig zal hebben van zowel multilaterale instituten als de lokale kapitaalmarkt. Dit, gezien de budgettaire steun van de overheid vanuit het IMF-programma welke eindigt in maart 2025. De overheid zal tevens haar discipline op peil moeten houden om na afloop van het programma de primaire rekening overschotten te noteren. Dit benadrukt de grote noodzaak voor een vervolg IMF-programma waarbij het verbeteren van

overheidsfinanciën en het versterken van instituten zoals de ministeries, het belastinginstituut, de douane, en het SDMO centraal staat. Een vervolg IMF-programma zal ook de lokale kapitaalmarkt voldoende comfort geven om de overheid te ondersteunen.

Het SDMO geeft in hun strategisch plan aan dat er capaciteit (human capital) en een middellange-termijn strategie nodig is voor effectiever beheer van de staatsschuld. In het strategisch plan geeft de SDMO aan dat digitaliseren van de database, analytisch vermogen, en het in kaart brengen van schulden van staatsbedrijven beter gemonitord dienen te worden. Ook dient de lokale kapitaalmarkt ontwikkeld te worden. De SEOB stelt dat hierbij het vertrouwen terugwinnen van investeerders tevens een belangrijke rol speelt. In de toekomst kan Suriname ook de mogelijkheden bekijken voor het uitgeven van de zgn. 'Green Bonds'.

RECENTE ECONOMISCHE ONTWIKKELINGEN

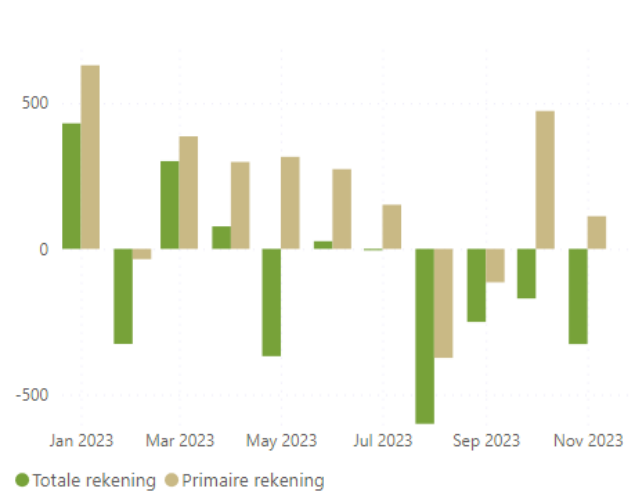
OVERHEIDSFINANCIËN BLIJVEN FRAGIEL

De totale rekening van de overheidsfinanciën noteerde overwegend tekorten in de tweede helft van 2023. De overheidsfinanciën verslechterden vanwege de stijging in de uitgaven, terwijl de inkomsten niet evenredig meebewegen. Hoewel de personeelsuitgaven in toom blijken te zijn, legden subsidies en de interestbetalingen op vooral buitenlandse leningen enige druk op de overheidsfinanciën in de laatste maanden van 2023. De totale rekening kwam voor de periode januari-november 2023 uit op een tekort van 1% van het BBP, terwijl de primaire rekening een overschot noteerde van 1,5% van het BBP.

Aan de uitgavenzijde stegen de subsidies en bijdragen het hardst in de tweede helft van 2023, met meer dan SRD 2 miljard. Dit was uiteraard het gevolg van uitgaven gerelateerd aan het sociaal programma. De overheidsinkomsten stegen minder hard vooral vanwege een afname in de niet-belasting ontvangsten met circa 6% op jaarbasis. Ook stagneerden de belastinginkomsten uit de grote en middelgrote mijnbouwsector, waardoor de kloof tussen de inkomsten en uitgaven groter werd.

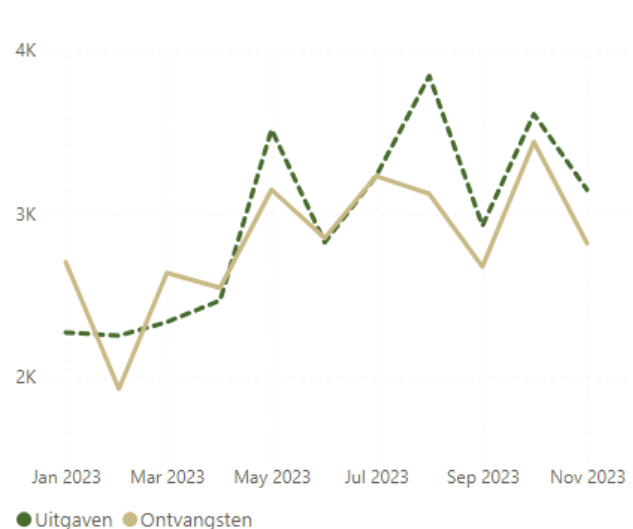
De SEOB benadrukt dat de overheidsinkomsten verhoogd dienen te worden, met name middels verbeterde belastinginning en invoerrechten. De SEOB benadrukt het belang van fiscale discipline en zal de ontwikkelingen in de overheidsfinanciën nauwgezet blijven volgen.

Overheidssaldo (mln SRD, kasbasis)

Bron: Ministerie van Financiën en Planning.

Ontvangsten en Uitgaven (SRD mln)

Bron: Ministerie van Financiën en Planning.

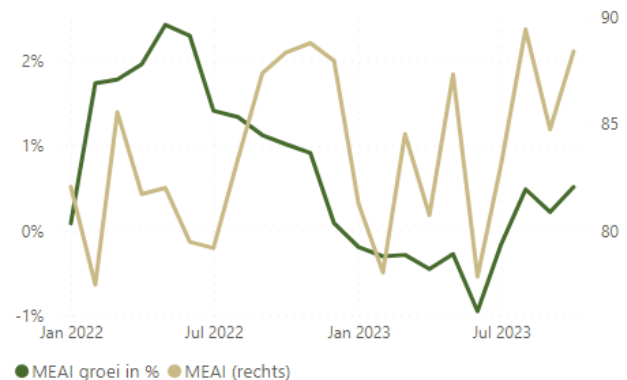
ECONOMISCHE BEDRIJVIGHEID TREKT LANGZAAM AAN

Economische bedrijvigheid komt langzaam op gang sinds augustus 2023. De maandelijkse index van economische activiteit (MEAI) van de CBvS schat de groei in oktober 2023 op 0,5%. Het IMF schat een groei van 2,1% in 2023 terwijl deze zal versnellen naar 3% in 2024. De groei werd vooral gedreven door de horeca-gerelateerde sectoren. Daarnaast droegen rondhoutproductie en luchttransport ook bij aan de economische expansie. De MEAI toont daarentegen aan dat activiteiten in de handelssector terugliepen in deze periode. Er was in oktober 2023 ook een krimp op te merken in de goudproductie.

Mijnbouwexporten stijgen flink met meer dan USD90 miljoen in het 3^e kwartaal van 2023 ten opzichte van het kwartaal daarvoor. Terwijl goudprijzen in 2023 het hoogste niveau ooit bereikten – ongeveer USD2150 per oz in december 2023 – zijn olieprijsen reeds enkele maanden op een neerwaarts pad. Vanwege de gunstige goudprijzen steeg de exportwaarde van goud in het 3^e kwartaal, ondanks de krimp in productievolumes.

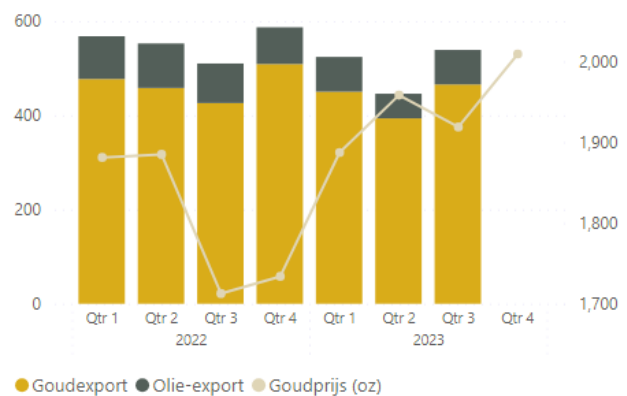
Hoewel de economische bedrijvigheid op gang komt, is dit nog te traag. De SEOB verwacht dat de economie verder zal groeien in 2024. De beleidsmakers hebben een belangrijke rol om het economische klimaat gezond te houden waardoor het investeerdersvertrouwen toeneemt.

Economische Activiteit

Bron: CBvS.

Mijnbouwexporten (mln USD)

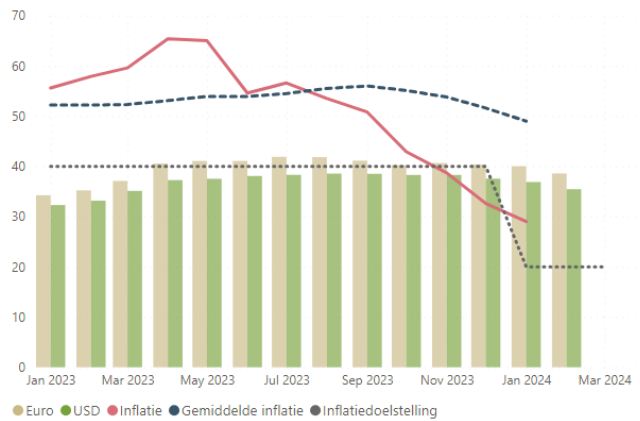
Bron: CBvS.

INFLATIE DAALT VERDER

De inflatie in januari 2024 nam verder af en kwam uit op 29%. Deze vertraging in de inflatie kan toegeschreven worden aan de dalende wisselkoersen voor vreemde valuta. Echter, ten opzichte van de vorige maand stegen de prijzen met 0,9%. Dit was het gevolg van een opwaartse bijstelling van pomprijzen, alsook een stijging in nutstarieven. De 12-maands gemiddelde inflatie nam eveneens af en kwam uit op 49% in januari 2024.

De wisselkoersen voor vreemde valuta daalden in 2024 verder. Echter is een discrepantie te merken in de girale en cashkoersen. De aanhoudende koersdaling, als gevolg van de werking van het flexibele wisselkoerssysteem, brengt zowel voordelen als ook risico's met zich mee. De overheid derft bijvoorbeeld inkomsten (uitgedrukt in SRD) bij een dalende wisselkoers. Voor de lokale exportsector kan een dalende wisselkoers een verslechtering van de concurrentiepositie betekenen. Koersdalingen kunnen daarentegen gunstig uitvallen voor aflossingen van de buitenlandse staatsschuld. Ook zorgt een dalende wisselkoers voor een toename in de koopkracht van de consument. Prijzen van huur uitgedrukt in SRD vallen lager uit. Ook kan dit enige prijsdaling teweegbrengen bij goederen die meteen gekoppeld zijn aan een vreemde valuta, zoals luxe importgoederen.

Inflatie (in %) en Wisselkoers

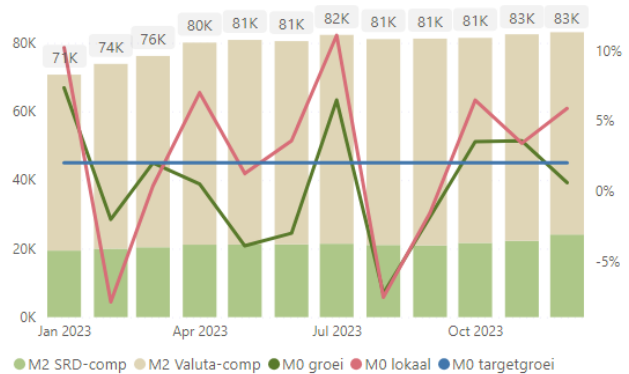
Bronnen: ABS, CBvS.

LOKALE COMPONENT BASISGELDHOEVEELHEID OVERSCHRIEDT DOELSTELLING

Hoewel de totale M0 beneden de doelstelling overeengekomen met het IMF van SRD31,3 miljard uitkwam, kwam de lokale component van de M0 hoger uit dan het afgesproken bedrag van SRD16,2 miljard in december 2023. De CBvS geeft aan dat de stijging in de lokale component van M0 het gevolg is van toegenomen overheidsuitgaven.

De SEOB zal de groei in de lokale component van M0 blijven monitoren. Een hoge groei in de lokale component van M0 vanwege de overheid kan bestedingsinflatie teweegbrengen. Dit kan de inflatiedoelstelling in gevaar brengen.

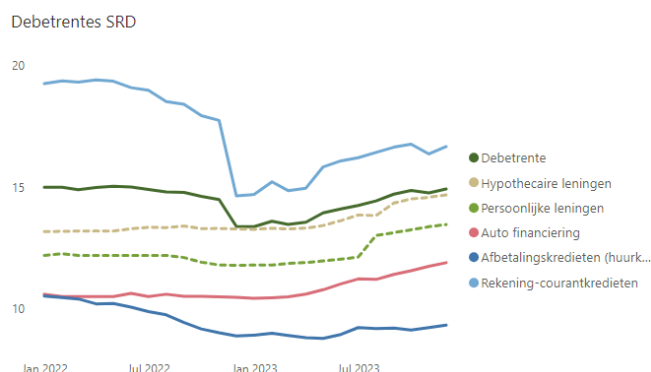
Liquiditeitsmassa en groei M0

Bronnen: ABS, CBvS.

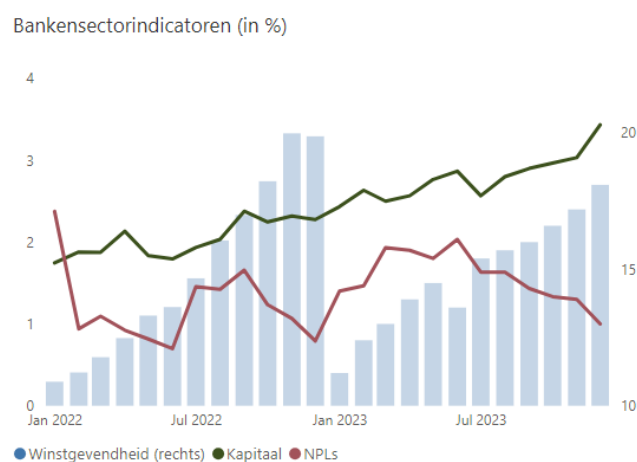
RENTES STIJGEN VERDER; NIET-PRESTERENDE LENING NEMEN AF

De gemiddelde rentes stegen verder in december 2023. De gemiddelde rentes op deposito's stegen van 9,7% naar 11,1%, terwijl de leenrentes gemiddeld uitkwamen op 14,9%. De SEOB verwacht dat stijging in gemiddelde leenrentes zal aanhouden in de komende maanden. Hoge leenrentes kunnen echter uitdagingen voor de economische bedrijvigheid met zich meebrengen. Vooral voor het klein- en middenbedrijf (MKB) zijn de hoge rentekosten ontmoedigend.

Bron: CBvS.

De ontwikkelingen binnen de bancaire sector blijken gunstig. De geaggregeerde solvabiliteitsratio kwam in december 2023 uit op 20,3%. Deze stond één jaar eerder nog op 16,8%. Niet-presterende leningen (NPLs) nemen af. De NPL-ratio kwam per ultimo 2023 uit op 13%. De winstgevendheid gemeten aan de hand van het rendement op activa daalde enigszins naar 2,7% in december 2023, vergeleken met het jaar daarvoor.

Bron: CBvS.

Het doorvoeren van de instructies van de beoordeling van activa (AQR), alsook een nieuw bestuurskader voor staatsbanken zal moeten bijdragen aan het verstevigen van de soliditeit van de bankensector.

VOORUITZICHTEN EN AANBEVELINGEN

- De SEOB benadrukt de noodzaak voor gezonde overheidsfinanciën. In de laatste maanden zien wij een verslechtering op de lopende en totale rekeningen van de overheid als gevolg een stijging in de uitgaven vanwege het sociaal programma. Hoewel de uitgaven aan sociaal programma noodzakelijk zijn, dienen de subsidies aan nutsbedrijven evenredig afgebouwd te worden.
- De afbouw van subsidies op nutstarieven is essentieel. Echter dient de overheid simultaan de subsidies aan personen (subjectsubsidies) simultaan en tijdig te laten plaatsvinden, om te compenseren voor de hogere kosten van levensonderhoud. SEOB blijft benadrukken dat de dalende koopkracht een effectief sociaal programma vereist. Wij bevelen ook aan het bankensysteem in te zetten voor efficiënte en tijdige uitbetalingen van sociale uitkeringen. De overheid dient ook na te gaan wat de effecten van verhoging van nutstarieven zijn voor lokale productiebedrijven.
- Ondanks de overheidsinkomsten in nominale zin zijn gestegen, loopt zij nog steeds aanzienlijke inkomsten mis uit de BTW, overige belastingen, en invoerrechten. Het versterken van instituten zoals de belastingen en de douane zijn van grote noodzaak om dit vraagstuk structureel aan te pakken.

- De SEOB dringt aan op hervormingen binnen de publieke sector. Indien het fenomeen van “spookambtenaren” wordt aangepakt, komt er meer ruimte vrij voor de financiële positie van de actieve ambtenaar. Echter dient de overheid gedegen calculaties uit te voeren bij het verstrekken van loonsverhogingen, zodat deze (1) geen verdere druk op de overheidsfinanciën zetten en (2) niet inflatoir uitwerken. Het IMF stelt voor de loonsom op 6,7% van het BBP te laten neerkomen in 2024.
- Wij verwachten dat de inflatie langzaam verder afneemt in 2024. Verdere tariefsaanpassing van nutsvoorzieningen zal echter druk leggen op lokale prijzen. De SEOB schat dat de 12-maands gemiddelde inflatie in 2024 uitkomt tussen 16% en 23% in 2024, op basis van trendanalyse. Het IMF schat een 12-maands gemiddelde inflatie van 21,1% in 2024. De SEOB benadrukt dat voor het omlaag brengen van de inflatie fiscale discipline noodzakelijk is. Dit houdt onder meer in dat de overheid tekorten structureel dient te vermijden.
- De SEOB verwacht dat de groei van de economie langzaam op gang zal komen in 2024, in geval de inflatie verder terugloopt. Ook verwachten wij dat de groei gestuwd zal worden door de opstart van de offshore oliesector, in geval van een positief investeringsbesluit van TotalEnergies en Apache.
- De monetaire maatregelen resulteren in een verkrapping van de totale M0. Dit is positief voor het lokale prijspeil, maar resulteert in hoge rentes. De SEOB vraagt daarom aandacht voor faciliteren van kredietverlening aan het MKB, met name voor bedrijven in de import-vervangende of exportsector. De SEOB juicht projecten zoals SURGE, het garantiefonds en het productiekredietfonds toe.
- Het behalen van de doelstellingen voor het lokaal deel van M0 kan structureel in gedrang komen indien de overheid haar uitgaven fors verhoogt aan onder andere het sociaal programma, zoals in december 2023 te merken was. Dit noopt tot afstemming van het monetair en fiscaal beleid.
- Alhoewel de stringente monetaire maatregelen nog noodzakelijk zijn, benadrukt de SEOB dat VSB, SBV, CBvS, alsook de overheid de dialoog aangaan op welke wijze de productiesectoren gestimuleerd zullen en kunnen worden ten einde de economische groei te stimuleren.
- De SEOB is voorstander van een IMF-2 programma ter versterking van instituten om de resultaten van dit IMF-programma niet teniet te doen gaan en het simpele feit dat de overheid nog niet in staat zal zijn na het huidige IMF-programma haar financiën zelfstandig duurzaam te beheren.
- De SEOB pleit ten slotte voor een serieuze aanpak van AML/CFT actions voortvloeiende uit de CFATF-aanbevelingen. De SEOB beveelt ook aan om functionarissen uit de private en bankensector op te nemen in de Nationale Anti-Money Laundering Commissie en/of de AML-PIU. Dit vanwege de impact die non-compliance heeft op de banken en de private sector.
- De SEOB benadrukt dat een AML/CFT (tegengaan van fraude, corruptie, money laundering, etc) noodzakelijk is om het juiste investeringsklimaat te creëren, gedegen investeerders aan te trekken en een one-level-paying field voor alle ondernemingen in Suriname te waarborgen.